

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> ІСТОРИЗМ ЯК ПРИНЦИП ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	455
<i>Мишак Дмитро Едуардович</i> УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	458
<i>Пришедько Олександр Леонідович</i> ПОДАТКОВИЙ КОМПРОМІС ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	460
<i>Ренкас Анастасія Анатоліївна</i> СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	461
<i>Філімонов Микита Володимирович</i> ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ІЗ ВЕБ-САЙТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ: ПРОБЛЕМИ ДОКТРИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	463
<i>Якових Євген Володимирович</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ НА ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЗБЕРІГАННЯ ВЛАСНИКУ Д КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	465

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Др'юмін Віктор Миколайович</i> ПОЛЕМОЛОГІЯ ТА ВІЙНА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ РАКУРС	468
<i>Мандриченко Жанна Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ЩОДО УМОВ БУДІВЕЛЬНОЇ АМНІСТІЇ В УКРАЇНІ	471
<i>Melnychuk Tetiana Volodymyrivna</i> ORGANISED CRIME IN POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: MAPPING THE RISKS	473
<i>Федчун Наталія Олександрівна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ	475
<i>Цитряк Віктор Ярославович</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРШИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ ТА СИСТЕМ	477
<i>Альбещенко Олексій Станіславович</i> СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОМПАНІЙ	480

СЕКЦІЯ 12. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

<i>Аркуша Лариса Ігорівна, Д'ячкова Марія Олегівна</i> РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	482
<i>Тіщенко Валерій Володимирович</i> ВОЄННА КРИМІНАЛІСТИКА: ПОНЯТТЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ	484
<i>Загородній Віктор Євстафійович, Чумак Сергій Прокопійович</i> ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	486
<i>Ващук Олеся Петрівна</i> ЩОДО МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ СЛІДЧОГО	489
<i>Подобний Олександр Олександрович</i> УТОЧНЕННЯ ТИПОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	491
<i>Самойленко Олена Анатоліївна</i> ЩОДО ТАКТИКИ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК СТРУКТУРНОГО ЕЛЕМЕНТУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	494
<i>Цехан Дмитро Миколайович</i> КРИМІНАЛЬНА КАР'ЄРА: ОКРЕМІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ	495
<i>Каркоцький Іван Олексійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПИТУ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС СУДОВОГО СЛІДСТВА	498
<i>Серафимов Олександр Миколайович</i> ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗУМІННЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	500
<i>Белік Лариса Степанівна</i> ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	502

особа може набагато краще забезпечити свій захист у кримінальному провадженні. В той же час виникає певна неузгодженість ч. 1 ст. 42 КПК України та ч. 1 ст. 208 КПК України.

Так, в ст. 42 КПК України зазначено, що підозрюваним є особа, яку затримано за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Таким чином в даному положенні чітко уточнюється підстава, через що було затримано особу – за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. В той же час в ст. 208 КПК України також допускається затримання особи, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності НАБУ та якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого статтями 255, 255¹, 255² КК України. В даному конкретному випадку затримання відбувається не через підозру особи у вчиненні кримінального правопорушення, а задля недопущення ризику втечі такої особи від правоохоронних органів. Таким чином можна зробити висновок, що процесуальні гарантії ст. 42 КПК України на таких осіб не поширюються, що явно не відповідає духу кримінального процесуального закону та самій логіці забезпечення права на захист. У зв'язку з цим ми пропонуємо змінити формулювання ч. 1 ст. 42 КПК України та з метою кращого забезпечення прав осіб, які були затримані, викласти його в наступній редакції: «1. Підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, особа, яка затримана у кримінальному провадженні, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень.

Список використаних джерел

1. Атаманов О. М. Теоретичні та практичні аспекти процесуальної діяльності сторони обвинувачення під час складання письмового повідомлення про підозру. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 4 (113). С. 64–79.

Ключові слова: підозрюваний, повідомлення про підозру, затримання.

Keywords: suspect, notification of suspicion, detention.

Філімонов Микита Володимирович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

аспірант кафедри кримінального процесу

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ІЗ ВЕБ-САЙТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ: ПРОБЛЕМИ ДОКТРИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Цифровізація суспільства на сьогоднішній день має всеосяжний характер і охоплює без винятків усі сфери правового життя, у тому числі кримінальне провадження.

У зв'язку із цим, у судовій практиці дедалі частіше постає питання про допустимість як доказів відомостей, що отримані з веб-сайтів та Інтернет-ресурсів.

КПК України доволі побічно регулює аспекти, пов'язані із використанням інформації, отриманої з відкритих даних, зокрема, веб-сайтів у кримінальному провадженні. У ст. 99 КПК України лише узагальнено визначено умови допустимості електронних документів. Втім, проблема належної регламентації порядку фіксування відомостей, що розміщені в Інтернеті та мають значення для кримінального провадження сьогодні значно загострюється. Це пов'язано,

у тому числі, зі здійсненням кримінального переслідування *in absentia* осіб, що підозрюються та обвинувачуються у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 111¹ та 436² КК України та перебувають на непідконтрольних територіях. Інформація, що розміщена на веб-сторінках є доволі вагомим доказом у цих категоріях кримінальних проваджень, оскільки через їх специфіку можливості отримання доказів іншим шляхом є доволі обмеженими.

Слід визнати, що зазначена проблема не є новою і у науковій літературі на неї звертається увага вже доволі тривалий час. Наприклад, О. В. Малахова вважає, що огляд веб-сторінки має фіксуватися шляхом складення протоколу її огляду і навіть формулює перелік відомостей, які мають бути зазначені у такому документі [1, с.68]. Більш деталізована структура такого протоколу була запропонована А. В. Ратноюю [2, с.99-100].

А. В. Коваленко дослідив це питання безпосередньо в контексті розслідування колабораційної діяльності і дійшов висновку, що типовими об'єктами огляду при розслідуванні кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111¹ КК України є веб-сторінки, профілі у соціальних мережах, публічні канали у месенджерах тощо [3, с.416].

Водночас, деякі дослідники вказують на неправомірність огляду веб-сторінок у кримінальному провадженні. Наприклад, В. І. Школьніков вважає, що фіксування інформації таким способом порушує засади кримінального провадження і наполягає на тому, що такі докази мають збиратися шляхом проведення зняття інформації з електронних інформаційних систем (ч.2 ст. 264 КПК України) [4, с.174].

Ми погоджуємось із тими дослідниками, які вважають, що належним способом збирання відомостей, що розміщені у мережі Інтернет є саме складення протоколу огляду веб-сторінки, а не проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки в даній ситуації відсутня ключова ознака таких заходів – нерозголошення відомостей про факт та методи її проведення.

У судовій практиці протоколи огляду веб-сторінок та Інтернет-ресурсів визнаються допустимими доказами. Втім, ключова проблема, яка постає у цьому контексті полягає в оцінці достовірності таких відомостей, оскільки встановити осіб, які здійснюють розміщення відповідної інформації неможливо. Неможливість верифікації породжує сумніви у достовірності доказів, які в силу ч.4 ст. 17 КПК України мають тлумачитись на користь обвинуваченого.

У Постанові Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду було визнано допустимим та належним доказом протокол огляду інтернет-сторінки, оскільки це були офіційні сайти державних органів країни-агресора [5].

Водночас, у Постанові Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 25 жовтня 2023 року за результатами перегляду судових рішень у кримінальному провадженні за обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111 Кримінального кодексу України, а саме незаконного зайняття посади в окупаційному органі влади суд взяв до уваги й те, що протокол огляду веб-сторінок не був єдиним доказом. Факт зайняття посади підтверджувався, зокрема, й «іншими наявними у справі відомостями, зокрема з копіями судових рішень судді Арбітражного суду Республіки Крим «ОСОБА_8», що були отримані ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» і надалі надіслані до Генеральної прокуратури України, походження та зміст яких у захисту заперечень і сумніву в ході судового розгляду не викликав» [6].

Схожий підхід був застосований й у Постанові Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 04 листопада 2021 року [7].

Також, наприклад, у Постанові Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 22 листопада 2018 року Суд взяв до уваги той факт, що обвинувачений сам не заперечував ті відомості, які були зафіксовані у протоколі огляду змісту веб-сторінки [8].

Підсумовуючи, слід зазначити, що у судовій практиці відомості, які зафіксовані у протоколі огляду змісту веб-сторінок дедалі частіше визнаються допустимими доказами. Водночас, така оцінка залежить від низки інших факторів, передусім, можливості верифікації отриманої інформації та її узгодженості з іншими доказами у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Малахова О. В. До питання огляду сторонами кримінального провадження змісту Інтернет-сторінок. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 64–69.
2. Ратнова А. В. Проведення огляду облікового запису користувача в соціальній мережі під час досудового розслідування кримінального провадження. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 3 (32). С. 97–102.
3. Коваленко А. В. Огляд комп'ютерних даних під час розслідування колабораційної діяльності: типові об'єкти та приклади з практики. *Війна в Україні: зроблені висновки та незавершені уроки* : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (22–23 лют. 2024 р.) / упоряд. У. О. Цмоць ; Львів. держ. унт внутр. справ. Львів, 2024. С. 413–417.
4. Школьніков В. І. Правова основа отримання інформації з мережі інтернет у кримінальному провадженні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. Вип. 4 (40). С. 172–174.
5. Постанова Третньої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду, судова справа № 759/7443/17 : від 27.10.2021 р. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/100734866>
6. Постанова Третньої судової палати Касаційного кримінального суду, судова справа № 755/3105/17 : від 25.10.2023 р. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/114581899>
7. Постанова Другої судової палати Касаційного кримінального суду, судова справа № 326/1385/18 : від 04.11.2021 р. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/101100299>
8. Постанова Верховного Суду, судова справа № 477/233/16-к : від 22.11.2018 р. URL: <https://revestr.court.gov.ua/Review/78160586>

Ключові слова: слідчі (розшукові) дії, огляд, докази, електронні докази.

Keywords: investigative (search) actions, search, evidence, electronic evidence.

Якових Євген Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ НА ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЗБЕРІГАННЯ ВЛАСНИКУ Ї КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Ратифікувавши Конвенцію про захист прав та основоположних свобод 1950 року Україна як держава-учасниця взяла на себе зобов'язання впровадити в українське законодавство конвенційні стандарти захисту прав людини, не допускати необґрунтованого порушення Конвенції з боку її державних органів, створювати передумови для зменшення числа заяв (скарг), що подаються до міжнародних конвенційних органів та установ. Особливої уваги заслуговує питання додержання конвенційних гарантій захисту права власності особи у кримінальному провадженні.

Так, Перший Протокол до Конвенції 1950 року презюмує право кожної фізичної та юридичної особи на мирне володіння своїм майном [1]. Втім, таке право не є абсолютним та може бути обмежене не інакше як в інтересах суспільства та виключно на умовах, які передбачені законом та відповідають принципам міжнародного права.

Кримінальне процесуальне законодавство України, відповідаючи на виклики і потреби сучасного правового суспільства, також гарантує кожній особі захист від неправомірних посягань на її права, який здійснюватиметься у регламентованому законом порядку з урахуванням конвенційних стандартів та актуальної судової практики Європейського суду з прав людини.

Втім, питання унормованості механізму обмеження права власності особи у кримінальному провадженні є недосконалим, особливо це стосується правової невизначеності поряд-